

På tur - tur

Banesti Stolling - Aabenraa

Leif Bertelsen

På tur - cykeltur
Banesti
Stolling - Aabenraa

På tur - cykeltur
Udvalgte jyske Banestier
Aabenraa - Stolling
2. udgave

Leif Bertelsen
Karup 2011
leif@lgbertelsen.dk
www.lgbertelsen.dk

Kort © Leif Bertelsen (tegnet i perioden fra 2002 til 2011, og enkelte ældre kort er let revideret i 2011)
Foto © Leif Bertelsen
Afsnittene "Lidt om banens historie" © www.toptop.dk

Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Yderlige oplysninger om danske jernbaner gennem tiden - se : <http://evp.dk/index.php?page=forside>

Forsidebilledet:
Udsigt over Aabenraa fjord fra rasteplass ved banestien

Se også andre banestier på
www.lgbertelsen.dk/cykelture/banestier.pdf

*Halkær sø - set fra naturlejrplads (med shelters) ved Halkær.
Få meter fra banesti Års - Nibe*

Der er mange gode fordele ved at cykle en tur: det gi'r motion, frisk luft, naturoplevelse og cykler flere samme er der socialt samvær.

Der er en smuk natur og et rigt liv af flora og fauna, samt der kan være kulturhistoriske seværdigheder ved cykelstierne - så er lejligheden til at få frisket sin historie op.

Cykelstier i Danmark, der er virkelig mange rigtig gode, men jeg har valgt et begrænset antal, og i valget har indgået, at cykelstierne skulle være børnevenlige og der skulle ikke være så mange bakker. Jeg ville også gerne vise lidt af den danske naturs forskelligheder. Valget var ikke så svært: cykelstierne skulle være cykelstier på nedlagte jernbanearealer, spredt i Jylland.

For "nybegyndere" har jeg skrevet et par gode råd - nogle erfaringer som vi har høstet på vore mange cykelture.

Hver banesti har sin charme, men hvilken af cykelstierne der er smukkeste, flottest, gi'r flest oplevelser eller ... , det må du selv finde ud af, men tænk på, at årstiderne spiller en rolle for oplevelserne. Derfor: ta' cyklen, smør en madpakke og fyld vandflasken og kom af sted. Rigtig go' tur!

Jeg siger tak til familien for tålmodigheden ved at cykle sammen med mig, med mine mange stop, for nu var der lige en smuk udsigt, en seværdighed, eller noget andet spændende, som jeg "lige skal ha' et billede af".

Leif Bertelsen
Karup sommeren 2009

2. udgave
Bogen er udvidet med flere banestier, og enkelte kort er opdateret.

Geocaching findes ved en del af banestierne <http://www.geocachingdanmark.dk/> .
Oversigtskort findes her <http://www.geo-map.dk/> .

Yderlige oplysninger om danske jernbaner gennem tiden - se : <http://evp.dk/index.php?page=forside>

Leif Bertelsen
Karup efteråret 2011

Cykelture i det åbne land er en god oplevelse for krop og sjæl - alle sanser er i brug.

Før cykelturen

En cykeltur på en af stierne på de nedlagte jernbanearaler giver unikke oplevelser: du ser naturen med flora og fauna, der er fred og ro, ingen stejle bakker, imponerende anlægsarbejder fra tiden omkring og lige efter år 1900, ingen biler så banestierne er meget børnevenlige og du kommer igennem byerne, så du ser "baghave", og du får lidt motion.

Husk cykelpumpen ...

Ved nogle af banestierne er der langt til nærmeste beboelse, så det er en god idé at have cykelpumpen og lappesager med. Det vil heller ikke være af vejen at have lidt værktøj med, så du kan udføre småreparationer - spørg din cykelhandler hvad der bør være i

Ahhh ..., modne hindbær

"reparationstasken".

Du kan købe en lille fiks taske til at fastgøre ved sadlen eller på stellet, hvor der er plads til lappesager og værktøj.

... og glem ikke plaster

Der kan ske uheld! Så vær forberedt med at have et par stykker plaster og en forbindelse med. Har du børn med på cykelturen og barnet vælter, kan et stykke plaster gøre underværker.

Harer i brakmark

Humblebi i vild timian

Det vil også være en god idé at have druesukker og salttabletter med.

Er der varmt, sveder du meget og kommer let til at mangle salt.

Når du er meget udkørt og lige mangler energi til de sidste kilometre, er det godt med lidt druesukker.

Uden mad og drikke

Du skal have rigeligt med væske med. Vand og æblejuce er godt.

Og så en god madpakke lavet med groft brød¹.

Det er heller ikke af vejen at have frugt med - husk at skylle frugten inden du tager hjemmefra for dit medbragte vand er til at drikke.

Hvad ser du

Rabatter ved stierne bliver normalt ikke sprøjtet, hvorfor der er et flot flora og fauna.

Ålestrup Realskole, opført 1904

1. Vi bager selv groft brød til vore cykelture: 9 dl. koldt vand, ca. 25 g gær, salt, ca. 100 g økologisk speltgrahamsmel, ca. 100 g økologisk fuldkorns hvedemel, ca. 75 g solsikkekærner, ca. 75 g sesamfrø, ca. 75 g hakkede valnødder, ca. 500 g økologisk speltmel, ca. 500 g økologisk hvedemel, Dejen hæver koldt i ca. 8 timer. Æltes og formes til enten flutes eller boller, efterhæver i ca. 1 time og bages ved ca. 175°C i ca. 18 minutter.

Forårsbebuder - mælkebøtte og vild stedmoder

Når vi har børnebørnene med på ture på de nedlagte banestier, bliver der spurg om meget. Så vi anbefaler, at du tager en håndbog med, så du kan

Gæs på mark nord for Vrads

bestemme hvad det er du ser af planter og dyr/fugle.

Du vil se insekter, somfugle, bier og

humlebier, køer og svin på markerne, måske et rådyr eller et egern - og så et hav af planter/blomster.

Du vil også opleve, at der er sæsonens frugter langs stierne, for eksempel: skovjordsbær, hindbær, brombær, blåbær, æbler, mirabeller etc.

De frugter der er langs stierne må du gerne plukke og spise - frugterne er "næsten" økologiske".

Torskemund

Skotsk højlandskvæg ved Halkær Bredning

Byerne

Når du kommer til en by, bør du se på husene og de gamle stationsbygninger.

Det er tydeligt at se, hvordan en by er vokset omkring banen.

Kirkerne

De gamle middelalderkirker er ofte et besøg værd! Desværre er kirkerne ofte aflåst, men kirkegårdspersonalet er venlige - og hvis du spørger låser personalet gerne kirkedøren op.

Oftentimes er der også muligheder for at få vandflasken fyldt.

... og så er der næsten altid et toilet ved kirkerne, der gratis kan benyttes.

Seværdigheder

På de kort der er ved hver banesti er der angivet nogle seværdigheder. Det er ikke alle seværdigheder der er vist, så besøg turistkontoret for at få oplysninger om den egn, hvor banestien forløber.

Skovjordsbær i blomst

Ved de fleste banestier er der gode lokale informationer. Nogle af plancherne er gengivet ved beskrivelsen af banestierne.

Svaner ved Halkær Sø

Mærk verden

Det er ikke kun om sommeren det er en god idé at benytte banestierne.

Hvis du cykler efter løvfald og vælger en

banesti der forløber gennem en løvskov, kan du se "skoven".

Alt efter årstiden, kan du for eksempel opleve duften af planter, nyhøstet korn, nyslået græs til hø, når landmanden gøder om foråret, kreaturer der er på græs.

Lyt til fuglestemmer, vandet når du krydser et vandløb, blæsten og regnen.

Husk: Det er aldrig vejret der er noget galt med - det er påklædningen! ... så glem ikke regntøjet.

Mjødurt ved Herredsbæk (syd for Års)

Høstarbejde ved Sunds (nord for Herning)

Østerbølle holdeplads (nord for Ålestrup)

Sø mellem Them og Vrads, set gennem træbevoksning en vinterdag

St. Hansted Ådal (nord for Horsens)

Landsbyhus i Velds (syd for Ørum)

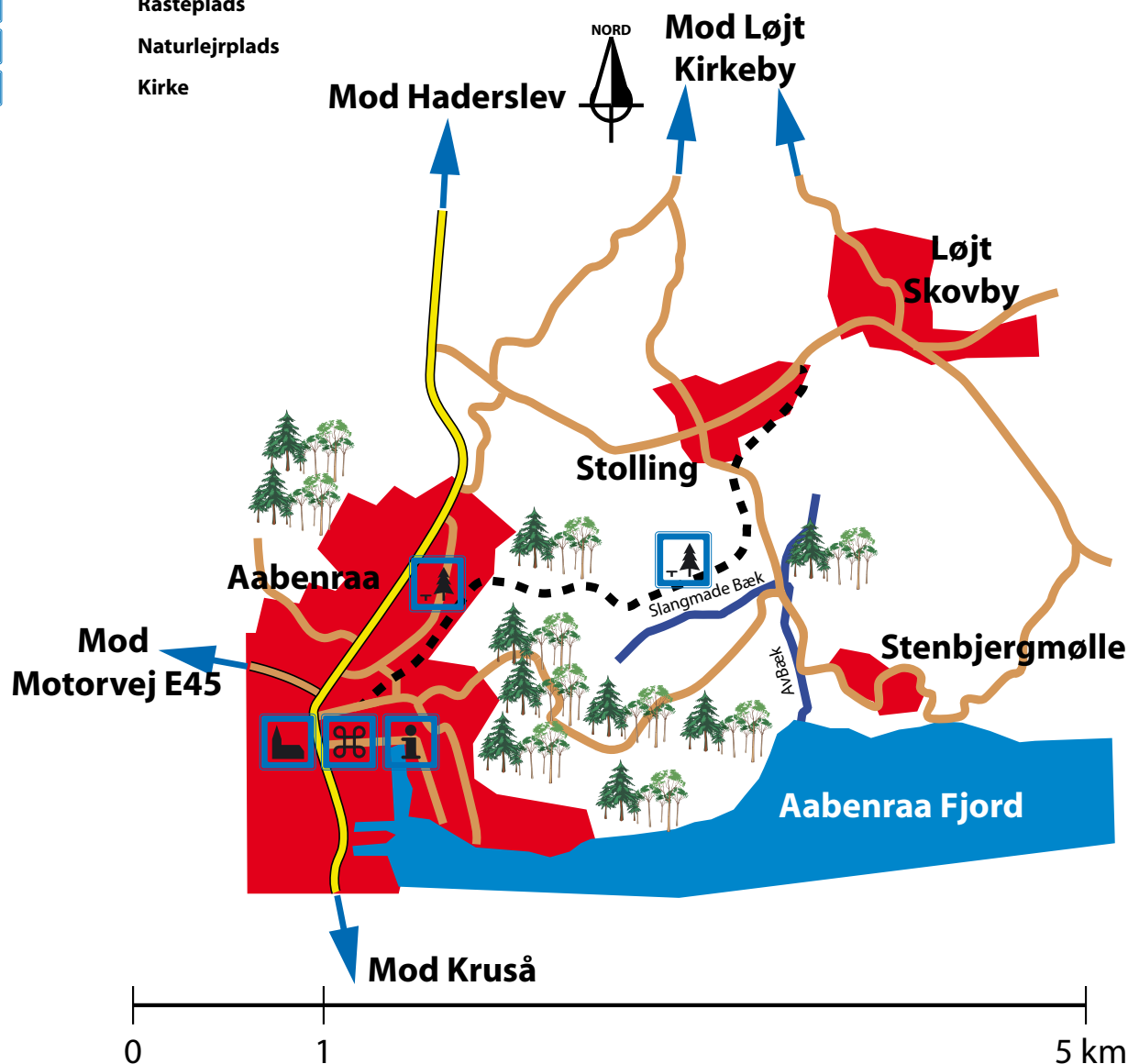

Jernbanebro over Funder Å og jernbanelinjen Silkeborg - Herning

Stolling - Aabenraa

Signatur

- Cykelsti: fast belægning/grus
- Vandløb
- Kommunevej
- Landevej
- Motor- eller hovedvej
- Sti
- Jernbane
- Sø, fjord eller hav
- Heder
- Enge
- Skov
- Informationstavle eller turistkontor
- Seværdighed
- Toilet
- Rasteplass
- Naturlejrplads
- Kirke

Stolling - Aabenraa

Data om stien

Længde: ca. 4 km.

Belægning: Grus

Byer: Stolling og Aabenraa

Lidt om banens historie

Aabenraa Amts Jernbaner (AAAJ)

På samme måde som med amtsbanerne på Als blev Aabenraa Amts Jernbaner (AaAJ) indviet i den periode da Slesvig-Holsten var under tysk herredømme. Altså perioden 1864 - 1920.

Det var naturligt for Tyskland at forsøge at få integreret hertugdømmerne med det øvrige tyske rige så hurtigt som muligt.

En generel tendens i samtiden var etableringen af lokale jernbaner. Det var ikke bare i Danmark, men i Tyskland og det meste af Europa at denne tendens var fremherskende.

Derfor fik Sønderjylland en række små privatbaner der efter danske forhold var lidt særprægede.

Alle amtsbanerne var smalsporede, det var anlagt efter den tyske Kreisbahn model. Det vil sige at man forsøger at nå alle bebyggelser i et område. Og mange af banerne fik materiel der var utraditionelt i forhold til dansk tradition.

Amtsbanerne i Aabenraa Amt blev indviet som Kleinbahnen des Kreises Apenrade, KA, 14. februar 1899 med den 31,5 kilometerlange strækning Aabenraa - Graasten .

Den 8. maj 1901 kom strækningen Aabenraa - Løgumkloster til. Denne strækning var på 54,3 kilometer.

I årene fra 1922 og frem til banernes lukning transporterede man betydelige mængder mergel på banen.

Der er tale om årlige mængder på mellem 1.000 og 1.500 t i årene 1922 - 1925.

I 1925 er mængden omkring 970 t.

Det har ikke været muligt at fremskaffe detaljeret materiale om denne banes økonomi og drift men skal man tro billedet fra de øvrige amtsbaner har driftsomkostningerne været store i form af mange udgifter til nedslidte faste anlæg og forholdsvis meget personale.

Banerne blev nedlagt den 1. april 1926 og nåede således ikke mere end 5 års drift i dansk regi.

Et ganske særligt kendetegn ved AaAJ og HAB var de særprægede tyske sporvejslokomotiver ("Trambahnlokomotiven") der på den tid havde stor udbredelse i Tyskland og de vestlige dele af central-europa.

Hos AaAJ rådede man over 4 lokomotiver af leveret fra Hagan i 1898. Disse lokomotiver havde en maksimal hastighed på omkring 30 km/t og var lidt over 5,1 meter lange.

Orenstein & Koppel leverede yderligere 4 lokomotiver af lignende type i 1900. O&K maskinerne var lidt tungere men iøvrigt næsten identiske. HAB indkøbte tilsvarende lokomotiver men solgte forholdsvis hurtigt sine lokomotiver til AaAJ der brugte dem til reservedele i den svære tid omkring 1. verdenskrig.

Lov: 1. januar 1892

Koncession: 1. januar 1892

Indviet: 14. februar 1899

Nedlagt: 1. april 1926

Længde i km: 85,8 [31,5 + 54,3]

Kilde: www.toptop.dk

Lidt om Stien

Landskabet

Banestien forløber gennem et meget smukt morænelandskab med slugter og gemmen skov. Fra banestien er der smukke udsigter over Aabenrå Fjord.

Byerne

Stolling er en typisk landsby og Aabenrå er en meget gammel købstad med smukke gamle bygninger.

Andet

I skoven omkring banestien, er der mange gode stier. Mange af stierne er ikke til „cyklen“ men gå en tur og få nogle gode oplevelser.

I Aabenraa er det tydeligt, at byen var under tysk styre i et halvt århundrede - det ses på mange

Stolling - Aabenraa

bygninger. Så en tur i Aabenraa's gamle bydel kan varmt anbefales.

Smukt beliggende efterskole

Udsigt fra banestien over Aabenraa Fjord

Banesti over bro - se nedenstående billede

Udsigter fra rastepads ved banestien.

Meget smuk bro under banestien. Der er en trappe fra banestien til vejen, så det er let at se den smukke bro

Planche om „Jørgensgård Skov“

Skovene omkring Aabenraa Hjælm, Sønderskov og Jørgensgård Skov

Jørgensgård Skov

Jørgensgård Skov tilhørte indtil reformationen et spedalskhedskloster, der var vier til Sct. Jørgen.

De eneste synlige spor fra munkenes tid er flere gravede render i skoven, hvor munkene har taget ler til teglbrænding. Helt op til nyere tid lå der et teglværk i området.

Jørgensgård Skov lever op til vor nationalsangs linier om bøgen, der spejler sin top i bølgens blå.

Skoven grænser på en lang strækning mod syd op til Aabenraa fjord. Her findes stejle og imponerende erosions-

skrænter, hvor træerne skride helt ud over strandbredden.

Ved Totensprung og Kaptajn Bruh bøg har der i gammel tid været en festplads hvor byens befolkning tidligere har holdt fester i skoven, som man endnu kender det fra Norge og Sverige.

Strandbredden relativ smal og rkke særlig velegnet til badning. Mod nord hæver skoven sig i stejle bakker fra Slagemade, der er et afvandet vådområde. Der er herfra et fint blik mod Knapstien og dele af Løjtland.

Navnet Knap er norsk og hentyder til „bjerg“ ved Stenbjerg Vandmølle, nu restaurant Knappen.

En vandretur kan påbegyndes ved en af de på kortet afmærkede P-pladser. Turen kan også påbegyndes ad den fredede Knapsti eller ved Oldemors

Trappe, som er en sti, der altid har gået gennem Jørgensgård Skov.

Skovdistriktet har afmærket de på kortet viste turfor-slag i terrænet. Turene fra parkeringspladsen ved Dambjerg er på henholdsvis ca. 1 km og ca. 2,5 km. Turen fra parkeringspladsen ved Grønnevej er ca. 3,5 km.

Vikingen i Jørgensgård Skov samt trolden i Hjælm Skov og Dragebænken i Arup Skov er fremstillet af de litauiske kunstnere Julius og Adomas Urbanavičius i sommeren 1995. Vikingen og Dragebænken er skåret i store egekævlér, mens trolden er skåret i en stor bøgestub. Fremstillingen af træskulpturer som disse er et gammelt håndværk og en tradition i Litauen.

Landskabet omkring Aabenraa er et morænelandskab — dannet under sidste istid for ca. 15.000 år siden.

Landskabsbilledet er domineret af fjorden, som er en tunneldal, der strækker sig fra Lillebælt mod vest ind i landet, hvor den, der hvor byen ligger, opløser sig i flere mindre dale med stejle skrænter og smeltevandskløfter med kilder og bække. Jordlagene er meget varierede og består fortrinsvis af ler, men også partier med både sten og grus samt fint sand forekommer.

Dette sønderjyske kyst- og morænelandskab har altid været bevokset med skov, og vore forfædre, stenalderfolket, har beboet området siden isen trak sig tilbage, hvilket fund af grave og flinteredskaber bekræfter.

De omtalte skoves udstrækning har ikke ændret sig synderligt i de sidste 400 år. Dette skyldes, at skovene i historisk tid har været "offentlige" skove, d.v.s. de har tilhørt klostre, de sønderjyske hertuger eller den danske krone — en faktor, der har betydet beskyttelse af skovene.

Skovene har dog haft et helt andet udseende, end det vi kender i dag. Driften har været plukhugst-drift, hvor man har fældet enkelt-træer efter behov. I dag drives skoven som højskovdrift med ret ensartede bevoksninger.

Skovene blev tidligere afgræsset med kreaturer, hvilket flere gamle navne hentyder til, f.eks. Vestermark, Kogang, Nr. Hesselmark.

Skovene er efter vor tids opfattelse kulturskove, d.v.s. forsligt drevne, men løvtræ-arterne er dog nogenlunde oprindelige. Nåletræerne er derimod først indført hertil for et par hundrede år siden.

Aabenraa-skovene huser et meget stort og varieret fugleliv med ca. 80 forskellige fuglearter bl.a. flere rugende rovfugle. Den store sorte ravn, har gennem en lang årrække været en af Aabenraa-skovenes karakterfugle. Desuden er der en meget stor bestand af rådyr, som trives godt, selvom byens huse flere steder grænser helt op til skovgården. Skovene rummer også alle de plante- og svampearter, som man almindeligvis kan forvente at finde i dette østsønderjyske kyst- og skovlandskab.

Halkær sø

Nældens takvinge

En tur på landet kan meget vel være en tur på en banesti. Her kan du virkelig opleve naturen i al naturens magt og vælde. Så det er bare om at bruge alle sanserne.

På banestierne er der fred og ro. Her er meget natur, og du kan opleve meget kultur.

Se de mange seværdigheder der er ganske tæt ved banestierne, smukke huse/bygninger, gamle meget smukke "jernbanebroer", oldtidsminder, museer og meget andet. Du kommer tæt på flora og fauna.

Arealerne ved banestierne er den rene natur, som medvirker til et righoldigt liv ved banestierne. Der er mange fredede arealer tæt ved banestierne.

Der er naturlejrpladser, rasteplasser og ikke at forglemme, grøftekanter. Så tag bare madpakken, kaffen eller en sodavand med, men husk at tage dit affald med hjem!

Go' tur